

Тарасенко Мар'ян Олексійович

**ООЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛАДОК СОРОКОПУДА ТЕРНОВОГО
(*LANIUS COLLURIO*) В УМОВАХ КАМ'ЯНЕЦЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я**

Ключові слова: сорокопуд терновий, оологічна характеристика, перше гніздування, повторне гніздування.

M.O. Tarasenko. Oological the characteristic egg's of Red-backed Shrikes in the conditions of Kam'ianetske Pridnistrov'ia. State university Kam'yanets-Podilsci. In a course of research three were analysed oological of parameter: maximal is long, maximal diameter and weight of an egg's of Red-backed Shrikes during first and repeated nesting.

Key words: Red-backed Shrikes, oological characteristic, the first nesting, the repeated nesting.

Опис та аналіз кладок сорокопуда тернового (*Lanius collurio*) проводились протягом 2002-2005 рр. на двох стаціонарних площадках в межах Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Площадки являють собою ділянки чагарникового степу, для яких притаманне чергування суходільних луків та перезволожених болотистих западин.

За період дослідження нами було описано та проаналізовано 102 кладки сорокопуда тернового.

Нами знімалось два проміри яйця: максимальна довжина та максимальний діаметр яйця. Лінійні виміри розмірів яєць проводились за допомогою штангенциркуля з точністю до 0,1 мм. Оологічні показники визначались за формулою: індекс заокругленості яйця – $Sph=(B \times 100)/L$, де B – максимальний діаметр яйця, L – його довжина; об'єм – $V=0,5236LB^2$ (Талпош, 1998). Кладки фотографувались цифровим фотоапаратом для подальшого їх аналізу та розподілу яєць на групи за типом забарвлення. Вага яєць та пташенят вимірювалась за допомогою аптечної ваги з точністю до 0,01 г.

За забарвленням яйця сорокопуда тернового досить варіабельні навіть у межах одного біотопу, але однакові в межах кладки. Основний фон забарвлення поверхні яйця від кремового кольору до блідо-зеленого, по поверхні бурі в різних відтінках і глибокі сірувато-фіолетові плями та відмітини у вигляді вінця навколо тупого полюса. Користуючись раніше запропонованим в літературі описом забарвлення яєць сорокопуда тернового (Книш, 1977), ми зробили спробу виявити зв'язки між основними оологічними показниками, їх мінливістю

та забарвленням яєць. За критерій поділу брався лише фон яйця (Книш, 1977). Усі кладки за забарвленням основного фону були поділені на чотири групи: кремового, кремуватого, світло-зеленого і зеленкуватого забарвлення.

Нами було проаналізовано основні характеристики яйця – максимальну довжину, максимальний діаметр та вагу свіжовідкладених яєць, з метою встановлення достовірної різниці між даними параметрами у кладках з різним забарвленням яєць (табл. 1).

Загалом, найдовшими є яйця кремуватого забарвлення. Достовірна різниця за довжиною простежується між яйцями: кремуватого та зеленкуватого ($t=2,51$; $p \leq 0,02$); кремового та світло-зеленого ($t=4,82$; $p \leq 0,001$); кремового та зеленкуватого ($t=1,75$; $p \leq 0,1$); світло-зеленого та зеленкуватого ($t=2,03$; $p \leq 0,05$) забарвлення. Відсутня достовірна різниця за довжиною між яйцями кремуватого та кремового ($t=1,25$; $p \geq 0,1$) і кремуватого та світло-зеленого ($t=0,44$; $p \geq 0,1$) забарвлення. Найвища варабельність довжини встановлена у кладках з кремуватим (5,17%) та зеленкуватим (5,11%) забарвленням яйця.

Таблиця 1

Оологічні показники яєць *Lanius collurio* під час першого та та заміщуючого гніздувань в умовах Кам'янецького Придністров'я

Параметри	Lim				M ± m				CV %			
	Кремове	Кремувате	Світло-зелене	Зеленкувате	Кремове	Кремувате	Світло-зелене	Зеленкувате	Кремове	Кремувате	Світло-зелене	Зеленкувате
L	19,9 - 24,4	19,3 - 26,3	19,5 - 23,9	19,3 - 23,7	21,89 ± 0,89	22,04 ± 1,13	21,98 ± 1,05	21,61 ± 1,12	4,07	5,11	4,75	5,17
D	15,1 - 18,0	15,1 - 18,6	15,4 - 18,3	15,3 - 18,3	16,54 ± 0,51	16,62 ± 0,61	16,56 ± 0,52	16,68 ± 0,53	3,05	3,69	3,14	3,17
m	1,97 - 3,48	2,12 - 3,99	2,81 - 3,56	2,05 - 3,77	3,0496 ± 0,29	3,0764 ± 0,19	3,0540 ± 0,24	3,1100 ± 0,28	9,44	14,21	7,84	8,91

За максимальним діаметром найширшими є яйця зеленкуватого забарвлення. Однак достовірна різниця в діаметрі простежується лише між яйцями зеленкуватого та кремового забарвлення ($t=22,17$; $p \leq 0,001$), при її відсутності між яйцями зеленкуватого та кремуватого ($t=0,70$; $p \geq 0,1$); зеленкуватого та світло-зеленого ($t=1,40$; $p \geq 0,1$); кремового та кремуватого ($t=1,28$; $p \geq 0,1$); кремового та світло-зеленого ($t=0,31$; $p \geq 0,1$); кремуватого та світло-зеленого ($t=0,85$; $p \geq 0,1$) забарвлення. Найвища варабельність максимального діаметра встановлена у кладках з кремуватим (3,69%) та зеленкуватим (3,17%) забарвленням яйця.

За масою найважчими є яйця зеленкуватого забарвлення. Однак, достовірна різниця за масою між яйцями зеленкуватого та кремового ($t=1,52$; $p \geq 0,1$); зеленкуватого та кремуватого ($t=1,47$; $p \geq 0,1$); зеленкуватого та світло-зеленого ($t=1,00$; $p \geq 0,1$); кремового та кремуватого ($t=0,45$; $p \geq 0,1$), кремового та світло-зеленого ($t=0,29$; $p \geq 0,1$); кремуватого та світло-зеленого ($t=0,29$; $p \geq 0,1$) забарвлення – не встановлена. Найвища варабельність за масою встановлена у кладках кремуватого забарвлення яйця (14,21%).

Узагальнюючи результати аналізу основних оологічних показників в кладках з різним фоновим забарвленням яйця, ми можемо зробити висновок, що найдовшими є яйця кремуватого забарвлення, а найширшими та найважчими – яйця зеленкуватого забарвлення. В той же час яйця кремуватого забарвлення мають найменший максимальний діаметр та масу, а зеленкуватого забарвлення – найменшу довжину. Статистично достовірна різниця виявлена лише частково: для довжини та максимального діаметру яйця. Найбільш варіабельними за основними оологічними показниками є яйці кремуватого та зеленкуватого забарвлення.

Перелік використаної літератури:

1. Талпош В.С. Матеріали до екології сорокопуда-жулана в Тернопільській області // Матеріали III конференції молодих орнітологів України. – Чернівці. – 1998. – С. 147-152.
2. Кныш Н.П., Кравченко Т.Ю., Любимый Н.П. К экологии сорокопуга-жулана // VII Всесоюзная орнитологическая конференция. – Киев, 1977. – Ч.1. – С. 255-257.
3. Костин Ю.В. О методике ооморфологических исследований и унификации описаний оологических материалов // Методики исследования продуктивности и структуры видов птиц в пределах их ареалов. – Вильнюс, 1977. – Ч. 1. – С. 14-22.